

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ DÖNEMİNDE KADINLARA YÖNELİK DÖNÜŞÜMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Yazarlar / Authors: Prof. Dr. Hamza ATEŞ¹
Öznur YAVUZ²

Özet

Türkiye'nin siyasi ve ekonomik açıdan son derece çalkantılı bir dönemi olan 2001 yılında kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), on beş yıldır tek başına iktidar konumunu sürdürmektedir. AK Parti'nin başarısındaki en önemli unsur, Türkiye'deki dönüşüm ve çizdiği yol haritasıdır. Bu dönüşümlerden biri de kadın sorununu bir demokrasi sorunu olarak gören AK Parti döneminde kadının geleneksel rolünde gözle görülür şekilde yaşanan yeniliklerdir. AK Parti'nin iktidara geldiği 2002 yılından günümüze kadar AK Parti hükümetlerinin, toplumun yarısını oluşturan kadınların sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve toplumsal alandaki dezavantajlı konumlarını avantaja çevirmek için gerek mevzuat, gerekse reform düzeyinde uygulamalar ile pek çok adım attığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu adımlar; kadınların hakları, bireysel ve toplumsal olarak güçlenmeleri, karar alma mekanizmalarındaki etkinliklerinin artırılması, eğitim kalitelerinin artırılması, pozitif ayrımcılıklarının sağlanması, istihdamlarının artırılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, AK Parti Hükümeti'nin uyguladığı kadın odaklı düzenlemeler, iyileştirme ve yenilikler; anayasa, kadına yönelik şiddet, kadın ve istihdam, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, siyaset ve diğer sosyal politikalar ana başlıkları üzerinden değerlendirilecektir. Böylelikle on beş yıllık AK Parti iktidarının gerçekleştirdiği değişim ve dönüşümün kadınların yaşamlarına nasıl etki ettiği ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Adalet ve Kalkınma Partisi, Kadın, Kadın Hakları, Dönüşüm.

ASSESSMENT OF WOMEN'S TRANSFORMATION IN THE JUSTICE AND DEVELOPMENT PARTY PERIOD

Abstract

The Justice and Development Party (AK Party), which was established in 2001, a very turbulent period in terms of political and economic aspects of Turkey, has been in power for fifteen years. The most important element of the success of the AK Party is the roadmap of transformation in Turkey. One of these transformations is the visible changes in the traditional role of women, in that the government have began to approach the problems of women as a democracy issue. It is an undeniable fact that the AK Party governments have taken many steps to improve the status and position of women in the Turkish society in terms of social, cultural, economic, political and social aspects. These steps include improvements in women's legal rights, individual and societal empowerment of women, increasing the quality of education, ensuring positive discrimination for women and increasing woman employment. This study explores AK Party governments policies of pro-women reform such as the changes in the Constitution, steps taken to halt violence against women, efforts to increase woman employment in both private and public workplaces, and pro-women improvements in education, health, social security, politics and social policy fields. By this way the study will reveal how pro-women policies have affected lives of women in Turkey under AK Party governments of the last 15 years.

Keywords: Justice and Development Party, Women, Women's Rights, Transformation.

* Bu makale 17-18 Kasım 2017 tarihinde İstanbul'da düzenlenen International Congress of Management Economy and Policy isimli kongrede sunulan bildirinin genişletilerek gözden geçirilmiş halidir.

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hamza.ates@medeniyet.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, oznur.yavuz@medeniyet.edu.tr

1. Giriş

Türkiye'nin gerek siyasi gerekse ekonomik açıdan son derece çalkantılı bir dönemi olan 2001 yılında kurulan ve 2002 yılında iktidar olan AK Parti'nin iktidara geldiğinde bir de diğer dönemlerden bakiye kalan "kadın sorunu" bulunmaktaydı. Dünyanın genelinde ve Türkiye'de kadına ilişkin sorunlar; eğitim, işgücü, sağlık, şiddet, karar alma mekanizmalarına katılımlarının yetersiz olması, insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği sarmalında karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda kadınların hukuki statüsü, eğitim, işgücü, sağlık, siyasal katılımı, kadına yönelik şiddet, yerel yönetimlerin kadınlara yönelik uygulamaları, insan hakları gibi hususlar ve bu hususlara yönelik AK Partinin hareket noktası, ortaya koyduğu değerler ve nelerin yapılması gerektiği bu bildirinin araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde kadınların temel hak ve hürriyetleri, fırsat eşitliği ve pozitif ayrımcılık konularında AK Parti dönemi öncesi duruma atıfta bulunularak AK Parti dönemi sonrasında yapılan yasal düzenlemeler, yenilikler, iyileştirme ve gelişmelere değinilmiştir. İkinci bölümde kadınların siyasete katılımı genel ve mahalli idareler seçimleri üzerinden istatistiki verilerden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde kamu kurum ve kuruluşlarındaki kadın oranları ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Dördüncü bölümde AK Parti'nin kadının eğitimi ile ilgili politikaları ve kadınların eğitime katılımı yine istatistiki veriler ışığında yorumlanmıştır. Beşinci bölümde kadının işgücüne katılımı, altıncı bölümde sağlık ve sosyal güvenlik alanında yapılan düzenlemeler temel göstergeler bağlamında değerlendirilmiştir. Yedinci bölümde yerel yönetimlerin kadınların ekonomik, toplumsal, siyasal katılımı için yaptığı politikalar yer almaktadır. Son bölümde kadının temel hak ve hürriyetleri değerlendirilmiş olup, sonuç kısmında değerlendirmeler ve önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmada, AK Parti Hükümetleri iktidarında Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve toplumsal alanda kadın sorunsalında pozitif yönde bir dönüşüm yaşandığı görülmüştür. Bu paradigma değişiminin en önemli işaretlerini; AK Parti iktidarı döneminde kadın – erkek eşitliğini sağlayan önemli düzenlemelerin yapılması, kadının eğitim, ekonomik, sosyal konumunu iyileştirecek adımlar atılması, insan hakları, eşitlik, pozitif ayrımcılık, kadının lehinde bazı kavramların hukuk sistemi içerisinde yer bulması, iş hayatında cinsiyet ayrımının kaldırılmasına yönelik yapılan yasal iyileştirmeler ile istihdamlarının artırılması, girişimci kadınların desteklenmesi, yeni Türk Ceza Kanunu (TCK) ile suç niteliklerinin farklılaştırılması, yeni suç hükümlerine yer verilmesi, bazı konulara ilişkin ceza oranlarında artırım yapılması, Kadın ve Aileden Sorumlu Bakanlığın, Aile Mahkemelerinin kurulması, ilk, orta ve yüksekokulda okullaşma oranlarının artması, kamu kurum ve kuruluşları ile okullarda süregelen başörtüsü yasağının kaldırılması gibi reform düzeyindeki değişimler ile görmek mümkündür.

Bu çalışma, AK Parti iktidarında kadınlara ilişkin iyileştirme ve reformları sekiz temel boyutta incelemektedir. Bunlar; yasal gelişmeler, siyasete katılım, kamu kurum ve örgütlerine katılım, eğitim, işgücü, yerel yönetimler, insan hakları ile sağlık ve sosyal güvenlidir. Bu boyutların her biri bir temel başlık altında detaylı olarak irdelenmektedir.

2. Kadınlara İlgili Yasal Gelişmeler

AK Parti'nin iktidar olduğu 2002 yılından günümüze kadar kadın hakları ve temel özgürlükler, kadın – erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların katılımları, uluslararası anlaşmaların hukuk içerisindeki yerinin güçlendirilmesi bağlamında pek çok hukuki reform yapıldığı görülmektedir.

Ayrıca 03.06.2011 tarihinde 06.04.2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanun ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. Bakanlık, kadına yönelik politikaların geliştirilmesi, hizmetlerin sunulması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve bunların kamu politikalarına yansımaları yönünde çalışmalar yapmaktadır.

2.1. Anayasadaki Değişiklikler, Kanun ve Yönetmelikler

2001 yılında Anayasa'nın 41. maddesi ile 2004 yılında 10. ve 90. maddelerinde kadınlar lehine yapılan değişiklikler görülmektedir. 03.10.2001 yılında Anayasasının 41. maddesine; "*Aile Türk toplumunun temelidir*" ifadesinden sonra "*ve eşler arasında eşitliğe dayanır*"³ hükmü eklenmiştir.

07.05.2004 tarihinde Anayasada "kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddenin 2. fıkrasına "*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür*"⁴ ibaresi eklenerek

³ Bkz. Resmi Gazete (2001), "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun", Kanun No: 4709, Sayı: 24556 (Mükerrer), md.17, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim tarihi: 02.11.2017.

(Kuyaksil, 2009: 347) kadın ve erkek eşitliğinin toplumsal hayata yansımaları için alınacak her türlü tedbirin eşitlik ilkesine aykırı olarak gerçekleştirilemeyeceği belirtilmiş (AB Bakanlığı, 2013: 31) pozitif ayrımcılıkla ilgili önemli bir adım atılmıştır. Bu madde devletin kadınlar adına yükümlülüğünün kodifikasyonu niteliğindedir.

2010 yılında 10. maddenin sonuna "... bu maksatla alınacak tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz." ibaresi eklenerek madde kadınlar adına daha da güçlendirilmiştir (KSGM, 2017: 4).

07.05.2004 tarihinde Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına "Usulüne uygun yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır" ek cümlesi (5170 SK/md.7) eklenerek bazı uluslararası antlaşmalar "üstün kural" olarak belirlenmiştir (Sav ve Sav, 2013: 402). Bu değişikliklerle "Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" (CEDAW) ve "İstanbul Sözleşme"leri tereddüt halinde temel alınacak sözleşmeler olarak yerlerini almışlardır. Uluslararası antlaşmalar iç hukukun da üzerinde yer alarak insan haklarının daha etkili işlenmesi sağlanmıştır (KSGM, 2017: 4; Üskül, 2004).

2.2. Aile Mahkemelerinin Kurulması

Toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde inşa edilebilmesi için öncelikle aile yapısının korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanması için de mümkün olduğu kadar aileyi koruyucu önlemlerin alınması, aileye ilişkin uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması, aile yapısının pozitif hukuk kuralları ile şekillenmiş süreç, işlem ve mekanizmaları içeren bir ilişkiler dinamiği ile oluşturulması gerekmektedir (Cılga, 2002: 53; Filiz, 2011: 74).

Patriarkal normların oluşturmuş olduğu periferinin aile kompozisyonu içerisindeki bireyselliği engelleyen tutumu, evliliğe dair Medeni Kanun'un belirlediği yaş sınırının altında evlenme veya bu yönde akitsiz evlenme gibi usulsüz yollara başvurma, akraba evliliği, evlilik dışı beraber olma, evlilik dışı doğan çocukların durumu, boşanma, kadının gerek toplum gerekse aile içerisindeki haklarının korunması hususu gibi pek çok nedenden ötürü bir yenilik ihdas etme gerekliliği doğmuştur. Bu noktada 09.01.2003 tarih ve 4787 sayılı ile "Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun" ile Aile Mahkemeleri kurulmuştur. Aile hukuku ile ilgili dava ve işlere bakmak üzere kurulan ailenin korunmasını temel alan Aile Mahkemeleri, aile hukukunu ilgilendiren davaların kadın ve çocuklar açısından sağlıklı kararlar alınması açısından önem arz etmektedir.

Toplumun yapı taşını oluşturan ailede yaşanabilecek çatışma, sorunların bir uzmanlık mahkemesinde görüşülerek aile hakkında koruyucu, önleyici, geliştirici yaklaşımlarla hüküm verilmesi Türk hukuk sistemi ve aile içerisindeki kadın açısından son derece önemli bir düzenlemedir (Cılga, 2002: 52-53).

2.3. İş Kanunu

27.08.1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesi hariç diğer maddeleri yürürlükten kaldırılarak 22.05.2003 tarihinde 4857 sayılı İş Kanunu kabul edilmiştir. 1475 sayılı Kanun doğum öncesi ve sonrası yasal izinlerin kısa, gece çalışma sürelerinin daha uzun, mazeret izinlerinin süre olarak daha kısa olması ya da bazı hususlarda mazeret ya da ücretsiz izin hakkının bulunmaması, cinsel taciz gibi kavramlara yer verilmemesi açısından demokratik bir modeli yansıtmaktan uzaktır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 1475 sayılı İş Kanunu'na göre daha kapsamlı ve ayrıntılı düzenlemeler içermesi, 4857 sayılı Kanun'un toplumsal cinsiyet orijinli ayrımcılığı gidermeyi amaçladığını göstermektedir (Yuvalı, 2013: 93-94).

4857 sayılı İş Kanunu ile:⁵

-İşveren ile işçi arasındaki iş ilişkisinde cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım yapılamayacağı (md.5),

-Tam süreli çalışan bir işçi ile çoğunlukla kadın işçiler tarafından tercih edilen kısmi zamanlı işçi arasında farklı bir işlem yapılamayacağı (md.5),

⁴ Bkz. Resmi Gazete (2004), "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun", Kanun No: 5170, Sayı: 25469, md.1, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim tarihi: 02.10.2017.

⁵ Detaylı bilgi için Bkz. Mevzuat Bilgi Sistemi. (2003). "İş Kanunu". <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf>, Erişim tarihi: 15.05.2017.

-İşverenin, bir işin niteliğinde biyolojik veyahut işin gerektirdiği zorunlu nedenler haricinde iş sözleşmesinin yapılması ve sona erdirilmesinde cinsiyet veya gebelik gibi sebeplerle doğrudan ya da dolaylı olarak kişiye diğerlerinden farklı bir işlem tesis edilemeyeceği (md.5),

-İşçinin cinsiyetinden dolayı eşit değerdeki iş için düşük ücret uygulanamayacağı, eğer işçinin cinsiyeti sebebiyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması gerekiyorsa da daha düşük bir ücret verilemeyeceği hükme bağlanmıştır (md.5).

Kanunda gebe, çoğul gebe, doğum yapmış, emziren kadın çalışanlara yönelik çalışma şartları ve analık izinleri ile ilgili hususlar da yer almaktadır.

-Hamilelik döneminde kadın işçinin periyodik kontrolleri için ücretli izin verilmiş, ayrıca hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde hamile kadının ücretinde indirim yapılmaksızın sağlığına uygun olarak daha hafif işlerde çalıştırılabileceği kararlaştırılmıştır.

-Kadın işçinin doğumdan sonraki yasal izninin bitiminden sonra çocuğun da hayatta olması şartıyla kadın işçiye, birinci doğumda 60 gün, ikinci doğumda 120, üçüncü doğumda 180 gün süre olmak üzere haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verilmektedir. Bu süreler evlat edinen kadın işçinin talebi doğrultusunda da geçerlidir (md.74).

-Kadın işçilere bir yaşını doldurmamış çocukları için günde 1,5 saat süt izni verilmektedir. Bu sürenin hangi saatlerde ve kaçta bölerek kullanacağına kadın işçinin talebi esas alınmaktadır (md.74).

-Kadın işçinin doğum öncesi ve doğum sonrasında çalışmasını yasak olduğu dönemlerde çalıştırılması veya ücretsiz izin verilmemesi para cezasını gerektirmektedir (md.104).

-Cinsiyet, medeni hal, hamilelik, aile yükümlülükleri, doğum, kadının doğum öncesi ve doğum sonrası ücretsiz yasal izinlerini kullanması gereken sürelerde çalışmamasının iş akdinin feshi için geçerli bir sebep oluşturamayacağı hüküm altına alınmıştır (md.18).

-İşçiye evlat edinmesi halinde üç gün ücretli mazeret izni verilmektedir (md.120/Ek md.2).

-İşçi işveren, diğer bir işçi veya üçüncü bir şahıs tarafından işyerinde cinsel tacize uğrarsa süresi belli olsun veyahut olmasın iş sözleşmesini bildirim süresini beklemeksizin sürenin bitiminden önce feshedebilir (md.24/b-d).

Aynı Kanununun 73. maddesi gereğince Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca 09.08.2004 tarih ve 25548 sayılı ile "Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik"⁶ çıkartılmıştır. Bu yönetmelik ile kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılma süreleri, gebelik ve analık durumlarında çalıştırılma yasağı, kadın işçiler ile kocalarının gece postaları hakkında düzenlemeler yapılmıştır;

-Kadın işçilerin gece çalışması her ne surette olursa olsun 7,5 saatten fazla olmamaktadır (md.5).

-Posta değişim saatlerinde eğer kadın işçinin "alınmış araçlarla gidip gelme zorluğu" bulunuyorsa işveren kadın işçileri temin edeceği uygun araçlarla ikametgâhlarına en yakın merkezden işyerine götürüp getirmekle yükümlüdür (md.7).

-Kadın işçinin kocası aynı işyerinde olsun olmasın kadın işçinin isteği üzerine kadının gece çalışması kocasının gece postasına denk gelmeyecek şekilde işverence ayarlanabilmektedir. Aynı işyerinde çalışan karı kocanın aynı gece postasına denk getirilmesi ise işverence imkân dâhilinde karşılanabilmektedir (md.8).

-Kadın işçiler gebelik halinde emziren kadın işçiler de doğum tarihinden itibaren altı ay gece postasında çalıştırılmamaktadır. Emziren kadın işçilerde doktor tarafından anne ve çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğu belirtildiğinde verilen altı aylık süre bir yıla kadar uzatılabilmektedir (md.9).

23.04.2015 tarihinde yürürlüğe giren 6645 sayılı Kanun ile eşi doğum yapan işçiye beş gün babalık izni verilmesi uygulanmaya başlanmıştır.

⁶ Bilgi için Bkz. Resmi Gazete. (2004). "Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik". <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/08/20040809.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/08/20040809.htm>. Erişim tarihi: 15.05.2017.

Aşağıdaki tabloda 1475 sayılı İş Kanunu ile yürürlükte olan 4857 sayılı İş Kanunu'nun kadınlar açısından karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 1: 1475 sayılı İş Kanunu ile yürürlükte olan 4857 sayılı İş Kanunu'nun Karşılaştırılması

Değişiklikler	1475 Sayılı Kanun (AK Parti Öncesi Dönem)	4857 Sayılı Kanun (AK Parti Sonrası Dönem)
Doğum İzni	Doğumdan önce 6 doğumdan sonra 6 hafta olmak üzere toplamda 12 hafta analık hali izni kullanılmaktadır.	Doğumdan önce 8 doğumdan sonra 8 hafta olmak üzere toplamda 16 hafta analık hali izni kullanılmaktadır.
İşçinin Haklı Nedenlerle Derhal Fesih Hakkı	Kadın işçinin işveren, işçi veya üçüncü bir şahıs tarafından işyerinde cinsel tacize uğraması gibi bir hüküm bulunmamaktadır.	Kadın işçinin işveren, diğer bir işçi veya üçüncü bir şahıs tarafından işyerinde cinsel tacize uğraması haklı nedenlerle iş sözleşmesinin derhal fesih hakkını vermektedir.
Gece Çalışma Süresi	8 saati geçemez.	7,5 saati geçemez.
İzin	İşçiye; evlenmesi sebebiyle üç gün ücretli izin verilmektedir. Ana, babasının, eşinin, kardeşinin, çocuğunun ölümü hâlinde ise iki gün ücretli mazeret izni verilmektedir.	İşçiye; evlenmesi ya da ana, babasının, eşinin, kardeşinin, çocuğunun ölümü hâlinde üç gün ücretli mazeret izni verilmektedir.
	İşçinin evlat edinmesi durumunda herhangi bir mazeret izni bulunmamaktadır.	İşçiye evlat edinmesi halinde üç gün ücretli mazeret izni verilmektedir.
	İşçinin engelli ya da süregelen hastalığı olan çocuğu için mazeret izni bulunmamaktadır.	İşçinin en az yüzde yetmiş oranında engeli bulunan ya da süregelen bir hastalığı olan çocuğunun tedavisinin gerektiği hallerde hastalık raporuna dayalı olmak şartıyla bir yıl içinde on güne kadar ücretli mazeret izni bulunmaktadır.
Gebe veya Emzikli Kadınlar İçin Çalıştırılma	Gebe veya emzikli kadın işçilerin hangi dönemde hangi işte çalışacağı, emzirme odaları, kreş kurulması Çalışma, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek tüzük ile gösterilmektedir.	Gebe veya emzikli kadın işçilerin çalışma süreleri, çalıştırılacağı işler, emzirme odaları kreş kurulması "Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik" ile belirlenmiştir.

Kaynak: Tablo yazarlar tarafından 1475 ve 4857 sayılı İş Kanunu'ndan yararlanılarak oluşturulmuştur.

2.4. Yeni Ceza Kanunu

78 yıl yürürlükte kalan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) yerine 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu 12.10.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

765 sayılı eski TCK'da kadınlar aleyhine, onları küçük düşüren, insan hakları ve temel özgürlüklere aykırı pek çok madde göze çarpmaktadır. Kanunda kadın – kız⁷, bakir – bakir olmayan ayrımı yapılması, ırza geçmek ve kaçırarak fillerinin bu işi meslek edinen kadın (hayat kadını) hakkında yapıldığında ceza indirimine

⁷ Bkz. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, Tanımlar bölümü.

gidilmesi⁸, kaçırılan evli bir kadınsa cezasının artırılması buna karşın bakir bir kız ise daha az ceza verilmesi, kadının bireyselliğini, vücut bütünlüğünü hiçe sayarak cinsel suçların kişiye karşı işlenmiş suçlar yerine genel ahlaka aykırı suçlar bölümünde değerlendirilmesi yer almaktaydı.

Eski TCK'da ırza geçme suçu "Kişilere Karşı İşlenen Suçlar" bölümü yerine "Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler" başlığı altında topluma karşı işlenen suçlar içerisinde ele alınmaktaydı. Yasa koyucular cinsel suçlara kişinin özgürlüğü bağlamında değil de genel adap açısından bakmaktaydılar (Centel, 2012: 270-271). Cinsel suçlar bireyin bedensel bütünlüğü yerine genel ahlak, kamu düzeni, aile düzenini bozdukları ve topluma karşı bir suç unsuru oluşturduklarından korunmaktaydılar (Özer, 2012: 7).

Eski TCK'da ırza geçme, ırza tasaddi gibi kavramlara yer verilmiş, fiilin ne şekilde işleneceği maddede belirtilmemiştir. Yeni TCK'nın 102. maddesinde ise cinsel saldırı suç tipinin oluşmasını sağlayan fiilin nitelikli hallerine yer verilerek düzenlenmesi suretiyle suçun kapsamı da genişletilmiştir (Korkusuz, 2013: 820). Eski TCK'da elle sarkıntılık yapmak 421. madde kapsamında sarkıntılık suçu olarak kabul edilirken yeni TCK'da fiziksel temas ile cinsel dokunulmazlığın ihlali meydana geldiğinden cinsel saldırı olarak kabul edilmektedir (Parlar ve Hatipoğlu, 2009'dan, aktaran; Korkusuz, 2013: 820-821). Böylelikle cinsel saldırı ile gerek ırza geçme gerekse tasaddi boyutuna varmayan fakat rahatsız edici davranışları da içererek mağdurların daha geniş çapta korunmalarına olanak sağlanmıştır (Ayдын, 2004).

Yeni TCK ile evlilik içi zor kullanma ile cinsel ilişki de cinsel saldırı kavramı içerisinde yer almıştır. Bu gelişme olumlu olmakla birlikte suç ile ilgili soruşturma ve kovuşturmanın yapılmasının mağdurun şikâyetine bağlı olması bu değişikliğin önünde engel oluşturmaktadır. Çünkü patriyarkal normların bir sonucu olarak ortaya çıkan toplumsal ön yargı ve baskılar, mağdurun yaşadığı travmanın da etkisi ile kadının resmi nikahlı eşini bu tür bir suçtan şikâyet etmesini mümkün kılmamaktadır.

765 sayılı TCK'da kadın kendisine karşı cinsel saldırıda bulunan kişi ile evlendiğinde hüküm ertelenmekteydi. Kaçırma, alıkoyma, ırza geçme, ırza tasaddi suçlarında birden fazla fail olması halinde ise mağdurun bu kişilerden biri ile evlenmesi durumunda koca olan hakkındaki kamu davasının düşmesi eğer hüküm verilmişse hükmün ertelenmesi uygulanmaktaydı (765 sayılı TCK md.434). Kadının tecavüzcüsü ile evlenmesi namusunu kurtarmak olarak görülmekteydi. Yeni TCK'da ise mağdur cinsel saldırıda bulunan kişi ile evlense de saldırganın yargılanmasına devam edilmektedir. Evlilik, suç unsurunu ortadan kaldırmamaktadır.

Yeni TCK ile cinsellik bir özgürlük değeri olarak ele alınmış, cezaların nitelikli halleri de çeşitlendirilerek kadınlar adına koruma alanı genişletilmiş, eski yasaya nazaran cinsel suçlara ağırlığı ile orantılı bir şekilde daha yüksek cezalar verilmesi öngörülmüştür (Ayдын, 2004). Aşağıdaki tabloda AK Parti iktidarında yeni TCK'daki kadınlar adına yapılmış olan diğer önemli düzenlemeler tablo şeklinde yer almaktadır.

Tablo 2: 765 Sayılı (Eski) Türk Ceza Kanunu ve 5237 Sayılı (Yeni) Türk Ceza Kanunu'nun Karşılaştırılması

765 Sayılı (Eski) Türk Ceza Kanunu	5237 Sayılı (Yeni) Türk Ceza Kanunu
Birey ön planda değildir.	Birey ön plandadır. Bireyin hayatı, fikir düşünce hürriyeti, cinsel dokunulmazlığı, vücut bütünlüğünün korunması esas alınarak kanunun özgürlükçü yönü ön plana çıkarılmıştır.
Kadın birinin eşi veya kızı, çocuğu bir aile üyesi olarak görülmekteydi.	Kadın birey olarak görülmüştür.
"Zorla ırza geçme", "ırza tasaddi", "sarkıntılık" gibi kavramlar yer almaktadır.	"Zorla ırza geçme", "ırza tasaddi", "sarkıntılık" gibi kadını küçük düşürücü kavramlar kaldırılarak "cinsel saldırı" kavramı içerisinde yer almışlardır.
Irza geçme, ırza tasaddi fiilinin ne şekilde işlendiği muğlak ve fiilin nitelikli haline yer verilmemiştir.	Cinsel saldırı suç tipinin oluşmasını sağlayan fiilin nitelikli hallerine yer verilerek muğlaklık ve tereddüt hali giderilmiştir.
Evlilik içi zor kullanarak cinsel ilişki suç kapsamında değildi.	Evlilik içi zor kullanma ile cinsel ilişki suç kapsamına alınmıştır.

⁸ Bkz. "Türk Ceza Kanununun Yürürlükten Kaldırılmış Hükümleri".
<http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/pdf/765.pdf>, md.438.

Kadın – kız (Tanımlar maddesinde), bakir – bakire olmayan ayrımı vardır.	Kadın - kız, bakir – bakire olmayan ayrımı yoktur.
Kız, kadın ve erkek kaçırılmasında kaçırılan kişi kadın ise ceza 2 kat ağırlaştırılmaktaydı. Mağdur bekârsa sanık daha az ceza almaktaydı.	Kız – kadın ayrımı kaldırılmıştır.
Irza geçmek ve kaçırmak fiilleri fuhşu kendine meslek edinen bir kadın hakkında yani bir hayat kadını için gerçekleştiğinde verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilmekteydi (md.438).	-
Ensest ilişki yer almamaktadır.	Ensest ilişkinin varlığı kabul edilmiştir (md.102-3/c).
-	İşyerinde cinsel taciz suç olarak tanımlanmıştır (md.105-2/c).
-	Aile içi şiddet “eziyet” başlığı altında düzenlenmiştir.
-	Kişi evli olsun veya olmasın gebe olan eşini veya birlikte yaşadığı kendisinden gebe kalmış kadını terk etmesi veya çaresiz bir şekilde ortada bırakması halinde bu fiil suç olarak kabul edilmiştir (md.233).
“Kasten katil cürmü failin veya karısının yahut anasının veya kızının ve torununun yahut kız evlatlığının veya kız kardeşinin haysiyet ve namusunu kurtarmak için yeni doğmuş çocuk aleyhine işlenmiş ise fail beş seneden on seneye kadar ağır hapisle cezalandırılır” (md.453) hükmü gereğince yeni doğmuş çocuğun öldürülmesinde ceza hükmolünmaktaydı.	Namus için çocuk öldürme suçunu işleyen fail için cezalar ağırlaştırılmıştır. “Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.” (md.99) maddesi ile bebeğin 20 haftaya kadar aldırılabilmesi getirilmiştir.
Kadının rızası ile çocuğunu düşürten kimse iki seneden beş seneye kadar hapse mahkûm olmaktadır. Rıza gösteren kadın da aynı cezaya çarptırılmaktadır (md.468).	Rızaya dayalı olarak gebelik süresi 10 haftadan fazla olan kadının çocuğunu düşürten kişi iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına mahkûm olmaktadır. Rıza gösteren kişi için ise bir yıla kadar hapis veya adli para cezası hükmolünmaktadı. Çocuk düşürme konusunda kadının (annenin) sağlığının tehlikeye atılmaması, korunmasına çalışılmıştır. Ancak çocuk düşürme konusunda cezaların hafifletildiği görülmektedir.
-	“Hayata Karşı Suçlar” bölümünün “Kasten Öldürme” kısmında belirtilen müebbet hapis cezasını gerektiren nitelikli haller kısmına “töre saiki” eklenerek töre cinayeti işleyenlerin en yüksek cezayı almaları sağlanmaya çalışılmıştır.
-	Gebe olduğu bilinen kadına kasten öldürme suçu müebbet hapis cezasını gerektiren nitelikli haller kısmında yer almıştır (md.82).
-	Gebe bir kadına karşı işlenen kasten yaralama suçunun sonucunda çocuğun vaktinden evvel doğumuna sebep olmanın cezası (yeni TCK’da belirlenen cezaya göre) iki kat artırılmaktadır (md.87/1-e).
-	Gebe bir kadına karşı işlenen kasten yaralama suçunun sonucunda çocuğun düşmesine sebep olmanın cezası (yeni TCK’da belirlenen cezaya göre) iki kat artırılmaktadır (md.87/2-e).

“Haksız tahrik” cezanın sorumluluğunu azaltan bir sebep olarak kullanılmaktaydı.

“Haksız tahrik” md.29 ile tekrar düzenlenmiştir. Bunun sonucunda cinsel istismara uğrayan kadının, namus gerekçesi ile aile fertleri veya akrabaları tarafından öldürülmesi halinde öldürme fiilini işleyen kişinin haksız tahrik indiriminden yararlanmaması sağlanmıştır.

Kaynak: Tablo yazarlar tarafından 765 sayılı eski TCK ve 5237 sayılı yeni TCK’dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Sonuç olarak öncelikle yasa koyucusunun patriarkal normları bir kenara iterek cinsel suçları topluma karşı işlenen suçlar kapsamından çıkartarak kişilere karşı işlenen suçlar kısmında değerlendirerek kadının vücudunun aileye topluma ait olduğunu varsayan anlayışın ortadan kaldırılması kadınlar adına son derece önemli bir gelişmedir. Suç niteliklerinin farklılaştırılması, yeni suç hükümlerine yer verilmesi, ceza miktarındaki artışlar da kadınlar adına önemli sayılabilecek düzenlemeler arasındadır.

2.5. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda Yapılan Değişiklikler

Aşağıdaki tabloda kadın memurların izinleri ile ilgili verilen AK Parti’den önce ve AK Parti dönemi olarak yer almaktadır.

Tablo 3: 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu İle İlgili Olarak AK Parti Öncesi ve Sonrası Karşılaştırma

	AK PARTİ ÖNCESİ DÖNEM	AK PARTİ DÖNEMİ (2011 öncesi)	AK PARTİ DÖNEMİ (2011 ve sonrası)
Doğum Öncesi İzin Hakkı	3 hafta	8 Hafta	8 Hafta
Doğum Sonrası İzin Hakkı	6 hafta	8 Hafta	8 Hafta
Çoğul Gebelik Durumunda	Hafta eklenmemektedir.	2hafta eklenmektedir.	2 hafta eklenmektedir.
Süt İzni	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	1,5 Saat	3 Saat
Doğum Yapan Memura Ücretsiz İzin Hakkı	Böyle bir uygulama yoktur.	12 Ay	24 Ay
Ücretsiz İzin Kademe İlerlemesi	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Doğum nedeni ile ücretsiz izinde geçen süreler kademe ilerlemesinde değerlendirilecektir (6663 SK/md.5).
Gece Çalışma	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Kadın memurlara doktor raporu ile belirtilmesi şartı ile hamileliğin 24. haftasından itibaren doğum sonrasında sonra 1 yıl gece nöbet ve vardiyası verilmeyeceği hükmü getirilmiştir (657 SK/md.101-6111/md.105).
	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Engelli memura isteği dışında gece vardiyası ve gece nöbeti verilmeyeceği hükmü eklenmiştir (657 SK/md.101-6111/md.105).

Evlilik İzni	3 gün evlilik izni verilmektedir.	7 gün evlilik izni verilmektedir.	7 gün evlilik izni verilmektedir.
Doğumdan Sonra Yarım Gün Çalışma Tam Maaş	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	2016 yılı itibariyle doğum sonrası analık izninin bitiminden itibaren süt izni kullanmaksızın birinci doğumda iki ay, ikinci doğumda dört ay, sonraki doğumlarda ise altı ay süreyle günlük çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilmektedir (657 sayılı DMK Ek: 29/1/2016 - 6663/6 md.).
Evlat Edinmede Ücretsiz İzin Hakkı	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Evlat edinme durumunda çocuğun fiilen teslim edildiği tarihten itibaren memura 8 hafta izin verilmiştir.
Prematüre Doğum	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Prematüre doğumlarda kadın memurun analık izni süresi erken doğum süresi kadar uzatılmaktadır.
Kısmi Zamanlı Çalışma (çocuk sebebiyle)	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Memura çocuğu ilköğretime gelinceye kadar kısmi zamanlı çalışma getirilmiştir.
	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	Böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	6663 sayılı kanun ile memura çocuğu ilköğretime gelinceye kadar kısmi zamanlı çalışma getirilmiştir. Mali hakları ve sosyal yardımlara ilişkin her bir ödeme unsurunun yarısı esas alınmaktadır (657 sayılı DMK Ek: 29/1/2016 - 6663/10 md.).

Kaynak: Tablo yazarlar tarafından 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'ndan ve diğer kanunlardan (5223, 6111) yararlanılarak oluşturulmuştur.

Kadın memurun özellikle doğum öncesi ve sonrası ile ilgili izinlerinin AK Parti döneminde iyileştirildiği görülmektedir. Özellikle süt izni, ücretsiz izinlerindeki değişiklikler ile AK Parti hükümetleri kendi döneminde gerçekleştirdiği düzenlemeleri yeterli bulmayarak tekrar revize yoluna gitmiştir. AK Parti'nin palyatif çözüm yollarından ziyade kadının gerek ailedeki gerekse iş hayatındaki rolünün bilincinde davranarak kadınları destekleyici adımlar attığı görülmektedir. Ancak bu desteklerin özel sektörde de uygulanmasının önü açılmalıdır.

2.6. Diğer Kanun ve Yönetmelikler

04.06.2003 tarihli ve 4867 sayılı Kanunla taraf devletler bu sözleşmede bulunan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kullanımında kadın ve erkeklere eşit hakların sağlanması hususunda gerekeni yapmakla yükümlüdürler (md.3). Ayrıca kadınların erkeklerin çalışma koşulları ve eşit iş için eşit şartlara sahip olmaları güvence altına alınmıştır (md.7).

Asgari Ücret Yönetmeliği ile asgari ücretin belirlenmesi hususunda cinsiyet farkı gözetilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Daha önce iki çocuk için geçerli olan doğum borçlanması 6552 sayılı Kanun üç çocuğa çıkarılmıştır (KSGM, 2016: 11).

5.4.2012 yılında yürürlüğe giren 6291 sayılı Kanun ile 0 – 6 yaş grubu çocuğu olan kadınlardan koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlülere denetimli serbestlik getirilerek kalan cezalarını infaz kurumu dışında geçirmelerine imkân verilmiştir (AB Bakanlığı, 2013: 35).

3. Kadınların Siyasete Katılımı

Kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliğin büyük çoğunluğunun kaynağı eğitim, işgücü, siyasete katılma gibi fırsatlardan eşit şekilde yararlanamamalarından kaynaklanmaktadır. Toplumsal kararların alınması, toplumsal fırsatların taraflar arasında ne şekilde paylaşılacağı ise parlamento, hükümet ve politika yapıcıları tarafından belirlenmektedir. Siyasal kararlara katılmayan kadınlar kendi sorunlarına ilişkin siyasal araçlara da ulaşamazlar. Dolayısıyla kadınların temsilinin eksik kalması, sorunların çözümsüz kalmasına sebep olmaktadır.

Oysaki kadınların siyasete katılması demek, patriarkal normların kendilerine biçmiş olduğu rollerden sıyrılarak kamusal alanda varlık göstermesi anlamına gelmektedir. Kamusal alanda kadınların olması, hem kamu hem özel sektörde politikaların üretilmesi, eğitimden sağlığa hizmetlerin iyileştirilmesi, yerel yönetim kademelerinde karar verici pozisyonlarda bulunulması, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi ile ilişkilendirdiğimizde aslında siyasete katılımı kadınların ne kadar geniş bir yelpazeye seslerini duyurabilecekleri görülmektedir. Bu bağlamda, kadının temsili ve katılımı yoluyla siyasette var olması ve bunun için verilmesi gereken mücadele, kadını ve sorunlarını görünür kılmak adına atılan son derece önemli adımlardır.

1935 yılı cinsiyete göre kadın milletvekili sayısı 18'dir. Parlamentodaki temsil oranları ise yüzde 4.5'tir. AK Parti 2007 yılında 31 kadını Meclis'e sokarak Cumhuriyet tarihinin yüzde 4.5'lük rekorunu tek başına kırması 72 yıllık duraksamaya son vermiştir. 2007'de meclisteki kadın oranı yüzde 9.1'dir. AK Parti'nin listesinden Meclis'e giren kadın oranı ise yüzde 5.6'dır (Çaha vd., 2014: 38).

2015 (07.06) genel seçimleri ise 98 milletvekili ile en fazla kadın milletvekili çıkarılan dönem olmuştur. Meclisteki kadın milletvekili oranı yüzde 17.8'e yükselmiştir. AK Parti'nin Haziran 2015 seçimlerinde 258 milletvekilinden 41'i kadındır. Haziran 2015 seçimlerinde en fazla kadın milletvekilini barındıran AK Parti'dir. 2015 (01.11) seçim sonuçlarına baktığımızda 25. dönem milletvekili oranı yüzde 17.8 iken 26. dönemde bu oran yüzde 14.7'ye gerilemiştir (Tahaoğlu, 2015). AK Parti Kasım 2015'te milletvekili sayısını artırsa da kadın aday sayısını düşürerek seçime girmiştir. 316 milletvekilinden 34'ü kadındır. 7 Haziran seçimlerinde yüzde 16 olan (Arslan, 2015) kadın milletvekili oranı Kasım seçimlerinde yüzde 10.73'e düşmüştür.

Kadının siyasete katılımının ilk adımı olarak görülen yerel yönetimlerde de kadın temsili yeterli değildir. 30 Mart 2014 tarihine kadar olan yerel seçimler de dâhil olmak üzere kadınların yerelde temsil oranlarında artış görülmemektedir. 1999 yılında kadın belediye başkanı oranı yüzde 0.6 (KSGM, 2008: 48) iken 2014 yılında 37 Belediye Başkanı 3 Büyükşehir Belediye Başkanı toplamda 40 kadın Belediye Başkanı seçilmiş olup seçilme oranı yüzde 2.86'dır (MİGM, 2014). 2004 yılı Mahalli İdareler Seçimlerinde 18 kadın belediye başkanından 7'si DTP'den, 4'ü CHP'den, 3'ü AK Partiden, 3'ü SHP'den, 1'i ise DYP'den seçilmiştir (KADER, 2014). 2014 yılı Mahalli İdareler Seçimlerinde 40 kadın belediye başkanından 24'ü BDP'den, 8'i CHP'den, 7'si AK Parti'den, 1'i DP'den seçilmiştir (Güranlı, 2014). AK Parti'nin kadın belediye başkanı sayılarının diğer partilere oranla yetersiz olduğu görülmektedir.

4. Kamu Kurum Ve Örgütlerine Kadınların Katılımı

Tablo 4: Kamu Personelinin Cinsiyet Dağılımı (31.12.2016)

İstihdam Şekli	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı	Çalışan Sayısı
Profesör	5.891	12.604	18.495
Doçent	4.554	8.080	12.634
Yardımcı Doçent	10.883	16.626	27.509
Öğretim Görevlisi	6.192	9.391	15.583
Okutman	4.049	2.895	6.944
Araştırma Görevlisi	21.288	22.085	43.373
Uzman	1.746	1.849	3.595
Çevirici	14	7	21
Eğitim ve Öğretim Planlamacısı	10	8	18
Toplam	54.627	73.545	128.172

Kaynak: Devlet Personel Başkanlığı (2016), "Kamu Personelinin Cinsiyet Dağılımı", <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/kamu-personeli-istatistikleri>, Erişim tarihi: 03.02.2017

Akademik personelde kadının durumuna bakıldığında Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent, Öğretim Görevlisi kadroları içerisinde kadınların sayısı erkeklere oranla daha azdır. Araştırma görevlisi kadrosunda istihdam edilen kadın personel ile erkek personel arasındaki sayı farkının az olması yukarıda belirlenen unvanların kadınlar lehine değişebileceğini göstermektedir. Kadın uzman, okutman, çevirci, eğitim ve öğretim planlamacısı sayısı ise erkeklere göre daha fazladır.

Rektör sayısında ise devlet üniversitelerine göre vakıf üniversitelerindeki rektör sayısı daha fazladır. 2015 yılı TÜİK verilerine göre 109 devlet üniversitesi rektörlerinden sadece 6'sı kadındır (yüzde 5.5). 76 vakıf üniversitesinden ise 11 vakıf üniversitesinin rektörü kadındır (yüzde 14.5). Toplam 185 üniversite içerisinde 168 erkek 17 kadın rektör bulunmaktadır. Oran olarak yüzde 9.2'ye tekabül etmektedir (TÜİK, 2015).

Tablo 5: İstihdam Türüne Göre Kamu Personelinin Cinsiyet Dağılımları

İstihdam Şekli	Kadın Sayısı	Kadın (yüzde)	Erkek	Erkek (yüzde)	Toplam
Memurlar	1.003,627	40.45	1.477,762	59.55	2.481,389
Hakim ve Savcılık	3.973	25.82	11.415	74.18	15.388
Öğretim Elemanları	54.679	42.62	73.628	57.38	128.307
Sözleşmeli Personel	36.323	29.30	87.664	70.70	123.987
Geçici Personel	3.920	18.63	17.122	81.37	21.042
Sürekli İşçi	19.908	8.23	222.115	91.77	242.023
Sürekli İşçi Kapsam Dışı	826	23.03	2.761	76.97	3.587
Geçici İşçi	3.087	12.50	21.608	87.50	24.695
Özel Hükümlere Tabi Personel	30.018	48.27	32.165	51.73	62.183
Toplam	1.156,361	37.27	1.946,240	62.73	3.102,601

Kaynak: Devlet Personel Başkanlığı, "İstihdam Türüne Göre Kamu Personelinin Cinsiyet Dağılımları", <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/kamu-personeli-istatistikleri>, Erişim tarihi: 03.02.2017.

31.12.2016 tarihi itibarıyla erkek memur oranı yüzde 59.55 kadın memur oranı ise yüzde 40.45'tir. Sözleşmeli personel, geçici personel, sürekli işçi, geçici işçi erkek oranı da kadınlara oranla daha fazladır. Bu konuda AK Parti önlem alma amaçlı genelge yayınlamıştır. 2004 yılında yayımlanan "Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi" başlıklı 2004/7 sayılı Başbakanlık genelgesinde Anayasa'nın "Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı"nın yer aldığı 70 inci maddesi "*Her Türk Kamu Hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez*"⁹ hükmü ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin dikkate alınarak kamuya personel alımında hizmetin gerektirdiği zorunluluk dışında cinsiyet ayrımı yapılmasının önüne geçilmesi gerektiği belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2004/7 Sayılı Başbakanlık Genelgesi).

5.Eğitim

Kız çocukların ve kadınların eğitilmiş olmalarının topluma katacağı pek çok şey vardır. Kadının eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda, bir kadını eğitmek bir aileyi eğitmekle eşdeğer tutulmuştur. Yani bir kadını eğitmek, erkeği eğitmeye göre daha fazla önem arz etmektedir. Kadının eğitime katılmasının topluma olumlu katkı sağlandığı bilinmesine rağmen, gelişmekte olan toplumlarda bu yargı gerektiği ölçüde dikkate alınmamaktadır (Yumuşak, 2003:1). Eğitime katılma oranları işgücüne katılma, sağlık gibi diğer pek çok alanı da beraberinde etkilemektedir.

Türkiye'nin de taraf olduğu CEDAW'ın 10. maddesine göre Türkiye'nin kadınların eğitimde eşit haklara sahip olmalarını gerçekleştirmek için kadına karşı ayrımcılığı önlemek hususunda bütün önlemleri alması gerekmektedir. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı ile kadının durumunun güçlendirilmesi için belirlenen on iki kritik plandan biri kadın ve eğitimidir. "Binyıl Kalkınma Hedefleri" AB'ye üyelik başvurusu gibi hedef ve süreçler de kadın ve erkeklerin eğitimde eşit haklara sahip olunmasına ilişkin gereklilikleri vurgulamaktadır. Türkiye tüm bu belgeler, sözleşme, hedef ve süreçlerle kadın erkek okuryazarlığını yüzde 100 olarak gerçekleştireceğini beyan etmiştir (KSGM, 2017:17).

AK Parti'nin eğitimle ilgili pek çok taahhüdünün yanı sıra yasal mevzuatta da bazı düzenlemeleri mevcuttur. 5237 sayılı yeni TCK ile aile hukukundan kaynaklanan "bakım, eğitim veya destek olma

⁹ Bkz. TBMM, "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası", <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>, Erişim tarihi: 11.09.2017.

yükümlülüğünü” yerine getirmeyen kişiler için şikâyet edilmesi halinde bir yıla kadar hapis cezası verilmesi sağlanmıştır (md.233).

Ayrıca eğitimle ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşların kurslar düzenlediği görülmektedir. 2015 – 2016 eğitim-öğretim yılı verilerine göre yaygın eğitim kapsamındaki bu kurslara katılan 8.700,576 kursiyerin 3.976,678’ini yüzde 45.7’sini kadınlar oluşturmaktadır. Halk Eğitim Merkezlerinde açılan kurslardan faydalanan 5.238,797 kursiyerin yüzde 52.42’si kadındır. Mesleki Eğitim Merkezlerinde açılan kurslardan faydalanan 209.236 kursiyerin yüzde 19.65’ini de kadınlar oluşturmaktadır. Kız ve erkeklerin eğitime eşit katılımlarının sağlanması için ekonomik düzeyi kötü olan ailelerin çocuklarının eğitim almasına yönelik yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulları açılmıştır. 2015-2016 yılı öğretim yılı verilerine göre yatılı öğrenci sayısı 336.611 olup, 158.998’ini (yüzde 47.2) kız öğrenciler oluşturmaktadır. Özel sektör ve STK’lar ile işbirliği çerçevesinde “Baba Beni Okula Gönder”, “Kardelenler”, “Temel Eğitime Destek” projeleri düzenlenmiştir (KSGM, 2017:22).

2009 yılında okulu terk etmiş ya da böyle bir riski bulunan, ekonomik yetersizlik, ailevi nedenlerden dolayı okula gidemeyen kız çocukları için ortaöğretimde okullaşmanın artırılması amacıyla “Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşmasının Artırılması Projesi” başlatılmıştır. MEB tarafından 2010 yılında 38 sayılı “Ortaöğretimde Kız Çocuklarının Okullaşması” genelgesi çıkartılarak kız çocuklarının ortaöğretim okullaşma oranının artırılması amaç edinilmiştir (KSGM, 2017:23). Nitekim 2010 yılında kadın ortaöğretim okullaşma oranı yüzde 63.9’dan 2011 yılında yüzde 66.10’a (TÜİK, 2016) yükselmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 2011-2013 tarihleri arasında “Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşmasının Artırılması Operasyonu (KEP-1)”, 2015-2017 tarihleri arasında “Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşmasının Artırılması Projesi II (IPA)” başlatılmıştır. Bu programların amacı kız çocuklarının okulu terk etmesini önlemek, mesleki beceri ve işgücü yeterliklerinin uyumlaştırılması ve artırılmasıdır. MEB tarafından 2014 yılında başlatılan “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Teknik Destek” Projesi ile cinsler arası ayrımcılık ve eşitsizlik konuları hakkında farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır (KSGM, 2017: 23).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) tarafından okuryazarlığın artırılması amacıyla 8 Ağustos 2008 – 1 Ağustos 2012 döneminde “Ana Kız Okuldayız Okuma Yazma Kampanyası” kapsamında kurslar verilmiştir. 2012 döneminde 2.5 milyon kişi okuma-yazma kurslarına katılmış olup, toplam 1.8 milyon kadın okur-yazarlık belgesi almıştır (AB Bakanlığı, 2013: 35).

Okullaşma oranı son yıllarda yüzde 100 hedefine yaklaşmıştır. Erkeklerle kızların okullaşma oranı arasındaki fark kapanmış, 2015 yılı itibariyle ise kadın okullaşma oranı erkek okullaşma oranını geçmiştir. Bu ilerlemelerde “Haydi Kızlar Okula”, “Şartlı Nakit Transferi”, taşınmalı eğitim uygulamaları etkili olmuştur (DPT, 2010). 2015 – 2016 yılı taşınmalı eğitim kapsamında taşınan öğrenci oranlarına baktığımızda Doğu ve Batı Karadeniz’deki illerin yüksek oranlı olduğu görülmektedir. İlkokul düzeyinde Karadeniz Bölgesinde taşınmalı eğitim oranı yüzde 15’in üzerindedir. Ortaokul düzeyinde Karadeniz ve Doğu bölgelerinde taşınmalı eğitim öğrenci oranı yüzde 20’nin üzerindedir. 2015 – 2016 yılı eğitim öğretim yılında Türkiye genelinde ortaöğretimdeki öğrencilerin yüzde 11.2’sinin merkez okullara taşınmalı eğitim kapsamında taşındığı görülmektedir (Eğitim Bir-Sen, 2016: 154-155).

Son on yılda yaşanan gelişmelere baktığımızda okullaşma oranlarının artması 2015 yılı itibariyle bu oranların kadın erkek arasında eşitlenmesi, okulların fiziki kapasitelerinin güçlendirilmesi, eğitime ayrılan kaynaklarda artış yaşanması, öğretmen açığının giderilmesi gibi iyileştirmeler yapılmıştır. Eğitimle ilgili pek çok iyileştirme yapılmasına karşın henüz uluslararası standartların yakalanamadığı görülmektedir. Bunun sebeplerinden biri hiç şüphesiz eğitimin sonuçları kısa sürede alınamayan uzun vadeli bir yol haritasını zorunlu kılan bir alan olmasıdır (Eğitim Bir-Sen, 2016: 13).

6.İşgücü

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de işgücü, istihdam, işsizlik gibi kavramlar önem arz etmektedir. Özellikle çalışabilir bir nüfusa sahip olup bu işgücünün istihdam edilememesi ülkenin milli gelirinde kullanılmayan atıl bir kaynağı ifade etmektedir (Ergün ve Dinçer, 2011: 3). Ülke nüfusunun yarısını oluşturan kadınların toplumdaki konumlarının güçlendirilmesi, kalkınmadan daha fazla pay almalarının sağlanması işgücüne katılmaları ile mümkündür. Kadının işgücüne katılması ile ilgili karar verme sürecinde de pek çok etken bulunmaktadır. Kadının sahip olduğu tüm bu sorumlulukları kadınının işgücüne katılıp katılmaması konusunda bir tercih yapmasına sebep olmaktadır.

AK Parti’nin kadınların işgücüne katılmasına yönelik yasal mevzuatta yapmış olduğu birtakım yenilikler bulunmaktadır. 2003 yılında iş kanununda eşit işe eşit ücret ilkesi getirilerek kadın erkek arasındaki eşitsizlik giderilmeye çalışılmıştır. Gebe, emziren kadınlarla ilgili yenilikler getirilmiş, analık izinleri yeniden

düzenlenmiştir. Sosyal Güvenlik Kanunu'nda 2008 yılında yapılan değişiklik ile kadınların doğum nedeniyle çalışmadıkları süreler için borçlanma getirilmiştir. Evde üretimde belirli şartlar dâhilinde kadınlar vergiden muaf tutulmuşlardır. Kadın ve gençlerin sigorta primi 5 yıl süre ve kademeli olarak devlet tarafından ödenmeye başlanılmıştır.

6111 sayılı Kanun ile kadınları işgücüne katmak ve yeni istihdam olanakları sağlamak amacıyla, 18 yaşından büyük kadınların işgücüne dâhil olmaları halinde kanunda belirtilen şartları da yerine getirdiği takdirde sigorta primlerinin işveren hisselerine ait tutarı 12 – 54 ay arası değişen sürelerde işe alındıkları tarihten itibaren İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacağı hükme bağlanmıştır.

Kendi hesabına tarımsal faaliyette bulunan kadın çiftçilerin sigorta kapsamında sayılması için aile reisi olmaları koşul aranmaktaydı. Bu koşul 4956 ve 6270 sayılı Kanunlar ile yürürlükten kaldırılmıştır (KSGM, 2016: 9). Kendi işlerini kurmak isteyen kadın girişimcilere kadın girişimciliğini desteklemek amacıyla başlangıç desteği verilmiş, daha yüksek oranlarda kredi kullanmaları sağlanmıştır.

2012 yılı içerisinde ASPB, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, STK'lar, üniversiteler ve uluslararası mali kuruluşlar işbirliği ile "Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı" hazırlanmıştır (AB Bakanlığı, 2013: 34).

Kadınların görünmeyen emeği olarak nitelendirdiğimiz ev içi çalışmalarını görünür kılmak için AK Parti, 28.03.2007 tarihinde Gelir Vergisi Kanununda¹⁰ yapılan bir değişiklikle evde kullanılan dikiş, nakış makinesi, ütü, mutfak robotu v.b. araçların kullanılması dışında başka kuvvet kullanmadan ve işçi çalıştırmadan kadınların evlerde ürettikleri ürünlerin işyeri açmaksızın festival, panayır, kermes, kamu kurum ve kuruluşları tarafından geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucunda kadınların elde etmiş oldukları gelirleri vergiden muaf tutmuştur.

ASPB'nin yürüttüğü çalışmalar altında ülkemizde aile ve iş yaşamının kadınlar açısından uyumlu bir çerçevede devam etmesi, kadın istihdamının artırılmasına yönelik yeni kreşlerin açılmasına öncülük edilmesi aynı zamanda kreş sayılarının artırılması amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalara Organize Sanayi Bölgelerinde çalışan kadınların çocuklarını teslim edebilecekleri kreş, gündüz bakımevlerinin açılması için ASPB ile Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Borusan Holding A.Ş. arasında 2012 yılında imzalanan işbirliği protokolünü örnek olarak verilebiliriz. "Annemin İşi Benim Geleceği" projesi ile 2019 yılı sonuna kadar 10 organize sanayi bölgesinde kreş açılması öngörülmektedir. ASPB Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile de istihdam ve sosyal yardımları gibi konular hakkında 2012 yılında protokol imzalamıştır. Protokolde, aile ve iş yaşamının uyumlaştırılması, kreş hizmetlerinin yaygınlaşması, İŞKUR tarafından işsizlere yönelik kurslarda toplumsal cinsiyet eşitliği, çalışma yaşamında kadının hakları, kadının insan hakları, aile içi eğitim, kadına karşı şiddetin önlenmesi gibi konular yer alarak kadınların iş hayatına katılmasını sağlayacak adımlara yer verilmiştir (KSGM, 2017: 34).

7.Sağlık Ve Sosyal Güvenlik

Türkiye'nin de taraf olduğu CEDAW ile Türkiye, kadınların ve ailelerin sağlığı ile ilgili planlama yapma, sağlık ile ilgili eşitsizliği kaldırarak sağlık hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşitliğinin sağlanması, hamilelik ve doğum sonrası gerekli hizmetlerin sağlanması, hamilelik ve emzirme süreçlerinde gerekirse ücretsiz hizmet verilmesi, aile planlaması konusunda bilgi ve danışmanlık hizmetini yüklenmişlerdir (UNICEF, https://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html). Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda sağlık hizmetlerindeki eşitsizlik ve yetersizliklerin giderilmesi, anne ve bebek ölümlerinin azaltılması, üreme sağlığı hizmetlerinin artırılması, HIV, AIDS gibi hastalıklarla mücadele edilmesi hedefleri yer almıştır (KSGM, 2017:25).

Kadın sağlığı ve sosyal güvenliğine ilişkin yapılanlar;

- 2004 yılında 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu yürürlüğe girmiştir.
- 2010 yılında Aile Hekimliği Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir.
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile "Analık Hali" ve "analık sigortası" düzenlenmiştir.
- Genel sağlık sigortası kapsamında tüp bebek tedavisinden yararlanma imkanı sağlanmıştır.
- Ev hizmetlerinde çalışanlar da sigorta kapsamına alınmıştır.

¹⁰ Bkz. Resmi Gazete (2007), "Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", Sayı: 26483, Kanun No: 5615, md.1, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim tarihi: 30.08.2017.

- “Sağlıkta Dönüşüm Programı” ile anne bebek ölüm hızı azalmıştır.
- Çalışan kadınlar vefat ettikten sonra eş, anne, baba veya çocuğa ölüm aylığı bağlanmaya başlanmıştır.
- Özürlü çocuğu olan anneye 5 yıl erken emekli olma yolu açılmıştır.
- El sanatları işi yapan kadınlara isteğe bağlı sigorta primlerini ödeme hakkı getirilmiştir.

8.Yerel Yönetimler

Devlet kadınlara en yakın birim olarak gördüğü yerel yönetimlere kadınlara yönelik bazı yetkiler vermiştir.

Belediye Kanunu’nda yapılan bir değişiklikle şiddete uğramış olan kadınlara hizmet vermek üzere belediyeler yetkili kılınmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesinde Büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilmeleri hükmolunmuştur.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 7. maddesinin (v) fıkrasında Büyükşehir Belediyeleri için “Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak”, (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2004).

İlçe ve İlk Kademe Belediyeleri için ise (d) fıkrasında “(...)yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak(...)” yetkisi verilmiştir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 6. Maddesi’nin a fıkrasında İl Özel İdareleri, “sağlık, (...) sosyal hizmet ve yardımlar, (...) çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde, (...) yapmakla görevli ve yetkilidir” (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2005) denilmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde yer alan Kent Konseyinin usul ve esaslarını düzenleme amaçlı yönetmelik 08.10.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Yönetmeliğin 6. maddesinin (ğ) fıkrasında “çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak” (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2005) kent konseyinin görevleri arasında yer almaktadır.

Yönetmeliğin 4. maddesi uyarınca Kent Konseyleri içerisinde Kadın Meclisleri kurulmuştur. Kadın meclisleri kadınların kent yönetimine katılmaları açısından önem arz etmektedir. Kadınlarla ilgili diğer faaliyetlere baktığımızda (Yavuz, 2015:147-174);

- Yerel yönetimler, kadınların sorunlarıyla başa çıkma, pozitif düşünceye yönlendirme, bilinçlendirme çalışmaları, kişisel gelişimine katkı sağlamaya yönelik Kişisel Destek Programları adı altında çalışmalar yapmaktadır.
- Kadın Hastalıklarının Sağlık Taraması Beldelerinde yaşayan 40 yaş üstü kadınlar için fonksiyon bozuklukları, kalp damar ve bulaşıcı hastalıklar için sağlık tarama çalışmaları yapmaktadır.
- Gezici Sağlık Hizmetleri, kurumlarda sunulan sağlık hizmetlerine ulaşamayan özellikle göç gibi nedenlerle kırsal kesimlere yerleşmiş kişilere sağlık hizmetlerinin daha hızlı ve etkin sunulmasını sağlamak, onları hastalıklara karşı bilinçlendirmek amacıyla tıbbi gezici sağlık hizmeti vermektedir.
- Ana çocuk sağlığı merkezlerinde, aile sağlığı, çocuk ve adolesan sağlığı, kadın ve erkek üreme sağlığı, ağız ve diş sağlığı, poliklinik, laboratuvar, eğitim, hizmet içi eğitim, halk eğitimi, erken teşhis, danışmanlık, kayıt bildirim ve değerlendirme hizmetleri verilmektedir.
- Aile ve kent içinde şiddet görmüş veyahut şiddete uğrama riski taşıyan kadınların varsa çocukları ile yatılı olarak kalabilecekleri, güvenilir, şiddetten uzak bir ortamda kendilerine yeni bir yaşam alanı sunan, can güvenliklerini sağlayan, kadınların kendine olan özgüvenlerini tekrar kazanabilmesi için çeşitli hizmetler sunan, sonraki hayatları için onlara yardımcı olan, şiddete yönelik olarak alınan tedbir uygulamaları açısından Belediyeler kadın konukevleri açmaktadır.
- Toplumumuzda kadınların görmüş olduğu şiddetten dolayı “Aile İçi Şiddetle Mücadele İçin Kadın Sığınma Evleri Projesi” kapsamında; İlk Kabul Birimleri,Kadın Konukevleri, Şiddet Önleme ve İzleme

Merkezleri kurulmuştur. Ayrıca 6284 Sayılı Kanun kapsamında pilot iller belirlenerek ŞÖNİM yani Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri açılmıştır.

- Kadın Danışma Merkezleri SÇHEK il-ilçe müdürlüklerinde, belediyelerde, STK'larda, kadın kuruluşlarında kurulan; kendilerine başvuran şiddet gören kadınlar için mevcut durumlarına göre ihtiyacı olan hukuki, psikolojik destek hizmetlerinin belirlendiği, gerek görüldüğü takdirde sığınma evlerine yönlendirildikleri, sığınma evinde kalıp kalamayacağına karar veren birincil basamak hizmet merkezleridir. Şiddet gören kadın sığınma evinde kalmak için ilk bu birime başvurmuştur. Mesai saatleri içerisinde hizmet vermekte olduğundan diğer zamanlarda Alo 183 nolu hat vasıtasıyla işlem yapılmaktadır.

9. İnsan Hakları

9.1. Şiddet

AK Parti iktidarında kadına yönelik şiddet ile ilgili bazı düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Töre ve namus cinayetleri ve kadınlara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılması ve çözüm yolu bulunmasına yönelik 2005 yılında TBMM Araştırma Komisyonu oluşturulmuştur. 04.07.2006 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile komisyon raporu sonucunda öneriler, sorumlu kuruluşlar ve işbirliği yapılacak olan kişi ve kuruluşlar, koordinatör olarak bazı Genel Müdürlükler belirlenmiştir. Sorumlu kurumlar tarafından hazırlanan faaliyet raporlarının üçer aylık dönemlerle belirlenen koordinatör kurumlara gönderilmesi kararlaştırılmıştır.¹¹

2009 yılında TBMM'de "Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu" (KEFEK) kurulmuştur. KEFEK, ulusal ve uluslararası kadın erkek eşitliğine ilişkin gelişmelerin izlenmesi ve kadına yönelik ayrımcılık, hak ihlalleri, şiddet konuları ile ilgili başvuruları incelemektedir. Gerekli gördüğü takdirde ilgili mercileri de uyarılmaktadır (TBMM, https://komisyon.tbmm.gov.tr/komisyon_index.php?pKomKod=865).

Kadına karşı ayrımcılığı önlemek, kadının toplumsal hayat içerisindeki haklardan eşit bir şekilde yararlanmalarının sağlanması, politika ve stratejilerinin belirlenmesi adına faaliyetlerini sürdüren KSGM 633 sayılı KHK ile yeniden yapılandırılmıştır.

Kadınların konumlarının güçlendirilmesi, toplumda eşit ve özgür bireyler olarak yerlerini almalarına yönelik 2012 yılında kadına yönelik şiddete dair çalışmalar yapılmış ve bunlarla ilgili mekanizmalar oluşturulmuştur.

Türkiye 14.03.2012 tarihi itibarıyla "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"ne taraf olmuştur. Adı geçen bu sözleşme yasal düzeyde oluşturulan ve uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk düzenlemedir. Sözleşme ile fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet gibi şiddetin farklı türleri tanımlanmış ve çeşitli yaptırımlar getirilmiştir. Sözleşmenin hazırlık çalışmalarına da öncülük eden Türkiye sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan ilk ülke olmuştur. 20.03.2012 tarihinde "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" yürürlüğe girmiştir. Kanun fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel içerikli olmak üzere şiddetin tüm biçimlerini yok etmeyi amaçlamaktadır. Kanun Aile Mahkemesi, mülki idare amirleri, polisler, ayrıca şiddete uğrama riski taşıyanlara destek ve koruma imkânı sunmaktadır (AB Bakanlığı, 2013: 31). Şiddete uğrayan kadınlar için ALO 183 hattı açılmıştır.

ASPB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi amacıyla "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)" hazırlanmıştır. Eylem Planında belirlenen "Kadının Eğitimi ve Öğretimi", "Kadın ve Ekonomi", "Kadın ve Yoksulluk", "Kadın ve Sağlık", "Yetki ve Karar Alma Süreçlerine Katılım", "Kadın ve Çevre", "Kadın ve Medya", "Kadının İnsan Hakları", "Kız Çocukları" ve "Kadının İlerlemede Kurumsal Mekanizmalar" konularına ilişkin olarak yürütülen çalışmalar devam etmektedir (AB Bakanlığı, 2013: 33).

9.2. Başörtüsü

Türkiye'de evrensel insan haklarıyla örtüşmeyen, kadınları ayırtıran, ötekileştiren kadının eğitim ve işe alım sürecinde önünde engel olan başörtüsü sorununa ilişkin yükseköğretimde başörtüsü serbestisi için anayasa değişikliği teklifi 6 ve 9 Şubat 2008 tarihlerinde 103 ret oyuna karşılık 411 oyla kabul edilmiştir. 09.02.2008 tarihli 5735 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"

¹¹ Bkz. Resmi Gazete (2006), "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler", 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi", Sayı: 26218, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm>, Erişim tarihi: 19.07.2017.

ile anayasanın, “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10. maddesinin son fıkrasına, “... ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında” ibaresi eklenmiştir. Maddenin son hali, “Devlet organları ve idari makamları, bütün işlemlerinde ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır” haline gelmiştir (BBC, 2008).

Anayasasının 42. maddesine 6. fıkradan sonra gelmek üzere “Kanunda açıkça yazılı olmayan herhangi bir sebeple kimse yükseköğrenim hakkını kullanmaktan mahrum edilemez. Bu hakkın kullanımının sınırları kanunla belirlenir” fıkrası eklenmiştir (TBMM, 2008, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5735.html>). Ancak CHP ve DSP ise 5735 sayılı kanunun 1. ve 2. maddelerinin iptali ve yok hükmünde sayılması için Anayasa Mahkemesine dava açmıştır. Anayasa Mahkemesi ise laiklik ilkesine aykırı bularak iptal etmiştir. 2010 yılında şapka taktığı gerekçesiyle dersten çıkarılan öğrencinin şikâyeti üzerine YÖK İstanbul Üniversitesi’ne bir öğretim üyesinin öğrencisini dersten çıkarma yetkisinin olmadığı şeklindeki yazıyı göndermesiyle YÖK üniversitelerde başörtüsünün önünü açmıştır. 2011 yılında kılavuzlarda başın açık olması ve kayıt esnasında başı açık fotoğraf verme şartı kaldırılmıştır.

27.09.2014 tarihinde “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik ile “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmeliğin” 3. maddesinin 6. fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle ortaokul ve liselerde başörtüsü serbest olmuştur.

Ayrıca 01.12.2011 tarihinde farklı katsayı uygulamasına son verilmiştir. 1990 yılından itibaren “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik”e aykırı hareket ettiği gerekçe gösterilerek aday memurluğuna son verilenlere memuriyetlerine dönme hakkı tanınmıştır.

30.09.2013 tarihli Demokratikleşme Paketi ile kamu kurumlarında başörtüsü yasağı kaldırılmıştır. Gerek kamuda gerekse ortaokul, lise ve yüksekokulda başörtüsünün serbest olması devrim niteliğinde bir gelişmedir. Hiçbir kadın başörtülü olduğu için kamu görevine alımda ve uzaklaştırmada ayrımcılığa uğramayacaktır. Kadına yönelik ayrımcılığında ortadan kaldırılmasında da önemli bir gelişmedir.

AK Parti’nin başörtüsü yasağının kalkmasındaki rolünün büyük olmasına rağmen geçen bu zamana dek başörtüsü serbestisi yasal ve anayasal hak olarak henüz ele alınmamıştır (Benli, 2011:1). Bu konuda yasal düzenlemelerin yapılması beklenmektedir.

10. Sonuç Ve Değerlendirme

Kendisine hareket noktası olarak insanı alan AK Parti’nin on beş yıllık iktidarı döneminde yaptığı dönüşümlerle Türkiye’nin çehresini değiştirdiği yadsınamaz bir gerçektir. AK Parti kadınlarla ilgili kronikleşmiş pek çok sorunu köklü reformlar yaparak, demokratik çözümler üreterek kadın – erkek eşitliğini tesis etme yolunda önemli adımlar atmıştır.

AK Parti’nin Anayasada bazı maddelerin dekriminalizasyonu yerine kadınlar lehinde kanunlaştırmaya giderek kadının konumunu önceleyen bir anlayış ile bunun anayasal zemine kavuşturulmasını sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Yasal düzenlemelere baktığımızda özellikle 2004 yılından bu yana kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili pek çok yasal iyileştirmenin yapıldığı ve Anayasada kadınlar adına pozitif ayrımcılığı içeren maddelere yer verildiği görülmektedir. Anayasaya kadın – erkek eşitliğini gözetten maddeler eklenmiş, temel hak ve özgürlükler hususunda uluslararası sözleşmeler üstün kural kabul edilerek uluslararası sözleşmelerle kanunların aynı konuda birbirinden farklı hükümler içermesi durumunda uluslararası sözleşmelerin hükümlerinin esas alınması kabul edilmiştir. Aile hukukundan kaynaklanan dava ve işleri görmek üzere Aile Mahkemeleri (2003) kurulmuş, İş Kanunu (2003) ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (2004) ile kadın erkek eşitliğine yönelik önemli adımlar atılmış, kadın hukuk sistemi içerisinde güçlendirilmiş, yeni TCK ile (2005) kadın bir birey olarak kabul edilmiş, cinsel saldırı gibi kavramlara yer verilmiş, töre sebebiyle verilen cezaların ağırlaştırılması gibi hükümler ile evlilik içi tecavüz, işyerinde cinsel taciz, aile içi şiddetin eziyet kapsamında ele alınmasına ilk kez yer verilmiştir.

5223 (2014), 6111 sayılı (2011) Kanunlar ile analık ve süt iznine yönelik izinlerin iyileştirilmesi, kadına yönelik fiziksel, psikolojik şiddete ilişkin Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012) da diğer başlıca düzenlemelerdir.

1934 yılında kadınların seçme ve seçilme hakkı kazanmasından bu yana ilk kez 2007 yılında mecliste en yüksek kadın katılım oranı gerçekleşmiştir. 2002 yılında mecliste 24 milletvekili varken 2015 yılında 81 kadın milletvekili bulunmaktadır. Yerelde de kadınların sayısında artış görülmekle birlikte kadın temsiline yetersiz olduğu görülmektedir. AK Parti iktidarında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004), 5393

sayılı Belediye Kanunu (2005) ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (2005) ile kadınların yerele katılımını sağlamaya yönelik yerel yönetimlere bazı yetkiler getirilmiştir.

Kadınlar yasalar karşısında güçlendirilirken diğer taraftan da kadınların sosyal, ekonomik durumu ve insan hakları bağlamında kadını güçlendirmeye yönelik çalışmalar yürütülmüştür.

Kadınların ve kız çocuklarının eğitime önem veren AK Parti, “Baba Beni Okula Gönder”, “Kardelenler”, “Temel Eğitime Destek”, “Şartlı Nakit Transferi”, “Taşınmalı Eğitim” gibi projeler ile okuryazar olmaya yönelik kursları yürüterek kız çocuklarının okullaşma oranının artmasını ve okuma yazma bilmeyen kadınların okuma yazma öğrenmesini sağlamıştır.

2003 yılında yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Kanunu ile kadın – erkek eşitliğini düzenleyecek hukuki düzenlemeler yapılmıştır. İşyerinde cinsel taciz ilk kez kanunda yer almıştır.

Töre ve namus cinayetleri ve kadınlara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılması ve çözüm yolu bulunmasına yönelik 2005 yılında TBMM Araştırma Komisyonu oluşturulmuştur. 2009 yılında TBMM’de Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulmuştur.

Kadınların işgücüne ve eğitime katılmasını engelleyen, demokrasi, hukuk devleti, insan hakları gibi değerleri sınırlandıran, bireyleri marjinalize edici ve hegomonik izler taşıyan “başörtüsü sorunu” da AK Parti’nin toplumdaki çoğulculuğu tanıyan iktidarında çözüme kavuşan kronikleşmiş sorunlardandır.

AK Parti’nin kadınların sahip olduğu pek çok farklı rolleri önceleyerek onlara kurgulanmış rollerden ziyade kadını gören, kadının temel hak ve özgürlüklerini merkeze alan, yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik çoğulculuğa ve sürekli olarak dönüşen düzenlemeler yaptığı görülmektedir. AK Parti’nin Türkiye’de çeşitli enstrümanları kullanarak toplumda kadının konumunu güçlendirdiği aşikardır.

Hiç şüphesiz AK Parti’nin ortaya koymuş olduğu tüm bu ölçütleri iyileştirmek için eleştirileri de sürdürmemiz gerekmektedir. Çünkü, gerçekleştirilen tüm reformların siyasetten kültürel hayata, ekonomiden eğitime, adalete kadar yeni modeller oluşturularak devamının sağlanması hiç şüphesiz ki kadınların güçlenmesi adına etkili olacaktır.

Demokratikleşme yolunda önemli adımlar atan, küresel aktör olma yolunda ilerleyen Türkiye’de, yasal iyileştirmelerin uygulamaya da yansması, işgücü, eğitim, sağlık, insan hakları, kadınların siyasete katılımı hususunda daha fazla çabaya ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Özellikle şiddet, eğitime ulaşma, töre cinayetleri ülkenin bazı kısımlarında halen ciddi bir sorun olma potansiyelini korumaktadır.

Tüm bu alanlar, aslında birbirini besleyen bir mekanizmaya sahiptir. Kadınların eğitim olanaklarından yararlanma oranının erkeklerden düşük olması sebebiyle kadınlar, işgücüne katılamamaktadır. İşgücüne katılamayan kadın, ekonomik olarak bağımsızlığını kazanamamaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddete maruz kalsa bile, ekonomik bağımlılığı olduğundan şiddete boyun eğmektedir. Eğitime ve çalışma hayatına dâhil olamayan kadın, siyasette ya da karar alma mekanizmalarında da yer alamamaktadır. Öte yandan tüm bu sorunlar zinciri gerek parlamentoda gerek yerel yönetimlerde kadınların sayıca az olması temsil sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum kadınların sorunlarının parlamentoya yansımaması ve kadınlara yönelik politikalar oluşturulmaması anlamına gelmektedir (Yavuz, 2015:1-2). Çünkü erkeklerin tecrübe etmedikleri kadın problemlerini yerel ve genel politikalara taşımalarını beklemek çok mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla politika yapıcılar süreci bu akslar üzerinden değerlendirerek gerek yasal mevzuatla gerekse yeni politikalarla kadının konumunu evrensel standartlara uygun bir şekilde kuvvetlendirmelidir.

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin yapılacak politikalar yasalarda, eğitimde, kültürel alanlarda cinsiyet ve fırsat eşitliklerini gözeterek yapılmalıdır. Kadın politikaları yapım süreci de çoğunluğun ittifak ettiği bir ortam ve çerçevede gerçekleşmelidir.

Kaynakça

- Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2004). *Türk Ceza Kanununun Yürürlükten Kaldırılmış Hükümleri*. 01 30, 2017 tarihinde <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/pdf/765.pdf> adresinden alındı.
- Arslan, R. (2015). *98 Kadın Milletvekili Başarı Değil*. 10 29, 2017 tarihinde BBC: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150608_kadin_kader_gs2015 adresinden alındı.
- Aydın, Ö. D. (2004). *Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar*. 05 05, 2017 tarihinde Türk Hukuk Sitesi: http://www.turkhukuksitesi.com/makale_175.htm adresinden alındı.
- BBC. (2008). *TBMM'den Türbana Onay*. 04 28, 2017 tarihinde BBC: http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2008/02/080209_turkey_2update.shtml adresinden alındı.
- Benli, F. (2011). *1964 – 2011 Türkiye’de ve Dünyada Başörtüsü Yasağı Kronolojisi*. İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği.
- Centel, N. (2012). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Cinsel Saldırı Suçu ve Cinsel Suçlar Değişiklik Tasarısı’nın Değerlendirilmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(99), 269-290.
- Cılga, İ. (2002). Aile Mahkemeleri Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(5), 52-60.
- Çaha, H., Aydın, E., & Çaha, Ö. (2014). *Değişen Türkiye’de Kadın*. İstanbul: KADEM.
- Devlet Personel Başkanlığı. (2016). *Kamu Personelinin Cinsiyet Dağılımı*. 02 03, 2017 tarihinde DPB: <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/kamu-personeli-istatistikleri> adresinden alındı.
- Devlet Personel Başkanlığı. (tarih yok). *İstihdam Türüne Göre Kamu Personelinin Cinsiyet Dağılımları*. 02 03, 2017 tarihinde DPB: <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/kamu-personeli-istatistikleri> adresinden alındı.
- Eğitim Bir-Sen. (2016). *Eğitime Bakış 2016 İzleme ve Değerlendirme Raporu*. Ankara: Eğitim Bir-Sen Yayınları.
- Ergün, K., & Dinçer, T. (2011). *Türkiye’de İşgücü Piyasası Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Araştırma Raporu: 2011.
- Filiz, O. (2011). Türkiye’de Aile Mahkemeleri Uygulaması ve Uygulamanın Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(25), 73 – 96.
- Güranlı, Z. (2014). *İşte Seçilen Kadın Başkanlar*. 10 25, 2017 tarihinde Hürriyet: <http://www.hurriyet.com.tr/iste-secilen-kadin-baskanlar-26138818> adresinden alındı.
- KADER. (2014). *Yerel Seçim Kampanyaları*. 12 25, 2016 tarihinde Kader: <http://www.ka-der.org.tr/tr-TR/Page/News/30/yerel-secim-kampanyalari.html?bid=410> adresinden alındı.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*. Ankara: KSGM.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2016). *Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı*. 07 11, 2017 tarihinde T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/yayinlar/dagitimda-olan-yayinlar/dagitimda-olan-yayinlar> adresinden alındı.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2017). *Türkiye’de Kadın*. 11 04, 2017 tarihinde T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin> adresinden alındı.
- Korkusuz, G. (2013). Cinsel Saldırı Suçu (TCK md. 102) . *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 815-854.
- Kuyaksil, A. (2009). Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Gelişimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 328-352.
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2003). *İş Kanunu*. 05 15, 2017 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf> adresinden alındı.
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2004). *Büyükşehir Belediyesi Kanunu*. 08 05, 2017 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> adresinden alındı.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2005). *Belediye Kanunu*. 06 09, 2017 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> adresinden alındı.

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2005). *İl Özel İdaresi Kanunu*. 02 05, 2017 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspix?MevzuatKod=1.5.5302&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> adresinden alındı.

Özer, Y. (2012). Türkiye’de Evlilik İçi Tecavüz Suçu Tartışmaları. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(11), 1-20.

Resmi Gazete. (2001). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun*, Kanun No: 4709, Sayı: 24556 (Mükerrer). 11 02, 2017 tarihinde Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/10/20011017M1.htm> adresinden alındı.

Resmi Gazete. (2004). *Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi, 2004/7 Sayılı Başbakanlık Genelgesi*”, Sayı: 25354,. 10 27, 2017 tarihinde Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/01/20040122.htm#11> adresinden alındı.

Resmi Gazete. (2004). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun*, Kanun No: 5170, Sayı: 25469. 10 02, 2017 tarihinde Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040522.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040522.htm> adresinden alındı.

Resmi Gazete. (2004). *Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik*, Sayı: 25548. 05 15, 2017 tarihinde Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/08/20040809.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/08/20040809.htm> adresinden alındı.

Resmi Gazete. (2006). *Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler, 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi*, Sayı: 26218. 07 19, 2017 tarihinde , <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm> adresinden alındı.

Resmi Gazete. (2007). *Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* Sayı: 26483, Kanun No: 5615. 08 30, 2017 tarihinde Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070404.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070404.htm> adresinden alındı.

Resmi Gazete. (2011). *Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*, Sayı: 27857, Kanun No: 6111. 04 15, 2017 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110225M1-1.htm> adresinden alındı.

Sav, A., & Sav, N. (2013). Usulüne Göre Yürürlüğe Konulmuş Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Milletlerarası Antlaşmaların Özü ve Kapsamı Hakkında. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(109), 401-408.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı. (2013). *Türkiye Tarafından Hazırlanan 2012 Yılı İlerleme Raporu Yapılan Çalışmalar ve Kaydedilen İlerlemeler*. Ankara: T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. (2010). *Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010*. 09 04, 2017 tarihinde http://www.surdurulebilirlikalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/07/UNDP-TR-TR-2010-MDG-Report_TR.pdf adresinden alındı.

T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü. (2014). *Belediyelere Ait İstatistikler, Seçimler İle İlgili İstatistikler, “30 Mart 2014 Mahalli İdareler Seçimleri Cinsiyetlerine Göre Üye Dağılımı*. 10 28, 2017 tarihinde MİGM: http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/BELED%C4%B0YELER/2014_yili_mahalli_idarelerin_cinsiyet_dagilimi.pdf adresinden alındı.

Tahaoglu, Ç. (2015). *Kadın Vekil Oramı Düştü; 43 İlden Sadece Erkek Vekil Çıktı*. 10 29, 2017 tarihinde Bianet: <http://bianet.org/bianet/siyaset/168890-kadin-vekil-orani-dustu-43-ilden-%20sadece-erkek-vekil-cikti> adresinden alındı.

TBMM. (1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. 09 11, 2017 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi: <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> adresinden alındı.

TBMM. (2004). *Devlet Memurları Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun*, Sayı: 25529, Kanun No: 5223. 03 10, 2017 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5223.html> adresinden alındı.

TBMM. (2008). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. 02 06, 2017 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5735.html> adresinden alındı.

TBMM. (tarih yok). *Komisyonlar*. 02 03, 2017 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi: https://komisyon.tbmm.gov.tr/komisyon_index.php?pKomKod=865 adresinden alındı.

TÜİK. (2015). *Cinsiyete Göre Rektör Sayısı ve Kadın Rektör Oranı, 2015*. 10 30, 2017 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 adresinden alındı.

TÜİK. (2016). *Öğretim Yılı ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı, 1994-2016*. 09 14, 2017 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 adresinden alındı.

UNICEF. (tarih yok). *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi*. 08 30, 2017 tarihinde Unicef: https://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html adresinden alındı.

Üskül, Z. (2004). *Son Anayasa Değişiklikleri Olumlu*. 09 01, 2017 tarihinde Bianet: <http://bianet.org/kadin/siyaset/33949-son-anayasa-degisiklikleri-olumlu> adresinden alındı.

Yavuz, Ö. (2015). *Kadınların Toplumsal Hayata Katılımında Yerel Yönetimlerin Rolü*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yumuşak, İ. G. (2003). Kadın Eğitiminin Ekonomik Boyutu. II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi:Derbent.

Yuvalı, E. (2013). 4857 Sayılı İş Kanunu'nun Ve İlgili Mevzuatın Kadın İşçiler İle İlgili Hükümlerine Genel Bir Bakış. *TBB Dergisi*, (106), 93 – 114.